

Олена ВАСИЛЕНКО,  
Єгор ШЕВЧЕНКО

## СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПІДТРИМКА ВНУТРІШНЬО-ПЕРЕМІШЕНИХ ОСІБ ПОХИЛОГО ВІКУ У ПРИЙМАЮЧИХ ГРОМАДАХ В ПЕРІОД ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

На сьогодні в Україні кількість внутрішніх переселенців перевищує 7 мільйонів громадян, понад 4 мільйони осіб зареєструвалися для отримання тимчасового захисту у Європі. Після початку повномасштабної війни в Україні, державна соціальна сфера зіткнулася із справжнім випробовуванням, оскільки мала забезпечити повноцінну допомогу й підтримку різних категорій громадян у вкрай небезпечних й складних обставинах війни. Погоджуємося із Т. Кульчицьким, який наголошує, що «основні виклики, пов'язані з внутрішнім вимушеним переміщенням громадян, виявляються у зростанні навантаження на локальних ринках праці, існуванні проблем розміщення, працевлаштування, медичного обслуговування, психологічної реабілітації, доступу до освіти, культурної та соціальної реінтеграції тощо» [1, с. 17].

Збройний напад країни агресора поставив під непропорційно сильну загрозу здійснення літніми особами їхніх прав на життя та безпеку. Хоча вони складають 25% від загальної кількості ВПО, люди старше 60 років становили 32 відсотки цивільних осіб, загиблих у період із 24 лютого 2022 року до 28 лютого 2023 року (з випадків, у яких було зафіксовано вік). Хоча літні особи стикалися з проявами вразливості ще до 2022 року, збройний напад російської федерації призвів до серйозного погіршення ситуації з їхніми правами людини, зокрема з правами на життя, соціальне забезпечення, достатнє житло та здоров'я. Міни та обстріли, особливо у районах інтенсивних бойових дій, становлять велику загрозу їхньому життю, особливо тому, що літні особи складають більшість серед тих, хто залишився в районах, постраждалих від конфлікту. Це пов'язано із:

- страхом опинитися у новому місті без підтримки дітей та родичів;
- невпевненість у власних фізичних можливостях витримати переїзд;
- небажання полишати господарство, хатніх тварин, худобу, накопичене майно;
- слабе здоров'я;
- психологічна пригніченість та ПТСР.

Збройний напад також різко збільшив ризик проживання літніх осіб в умовах, що принижують гідність, навіть якщо вони переїхали до безпечніших районів. Літні особи не лише стикаються з безпосередніми загрозами їхньому життю, а й потерпають від нестачі продовольства, неналежних житлових умов, відключень електроенергії, перебоїв із водопостачанням та відсутності доступу до медичних послуг, ліків і пенсій (які часто є єдиною формою їхніх доходів). Усі ці фактори істотно посилити їхню вразливість і підірвали їхнє право на життя з гідністю, особливо взимку. Особливо сильного впливу зазнали особи з повільнішою реакцією та обмеженою мобільністю.

Люди похилого віку, які відважились переїхати та отримали статус ВПО стикнулися із низкою як загальних, так і специфічних проблем в ході адаптації до приймаючої громади.

До таких проблем відносимо:

- 1) постійна психологічна напруга, що супроводжує зусилля, необхідні для адаптації;
- 2) почуття втрати або позбавлення (рідної домівки, звичного стилю життя, майна, друзів, стабільності);
- 3) почуття себе знехтуваним (неприйняття новим оточенням);
- 4) збій у рольовій структурі (ролях, очікуваннях), цінностях, почуттях, плутанина із самоідентифікацією;

5) почуття тривоги, засноване на різних емоціях (відраза, обурення, подив), що виникають у результаті зміни звичного місця проживання;

6) почуття неповноцінності внаслідок нездатності впоратися з новою ситуацією.

Головним завданням суспільства на сьогодні є допомогти внутрішньо-переміщеним особам похилого віку адаптуватися до нових умов життя у приймаючій громаді в умовах військового стану.

А. Путінцев та Ю. Пашенко наголошують, що адаптація є складним та багатограним процесом пристосування внутрішньо-переміщених осіб до нового соціокультурного середовища та приймаючого соціуму до новоприбулих осіб, їх соціально-економічних потреб [2, с. 117].

Для вирішення поставленого завдання необхідним є здійснення соціально-педагогічної підтримки за такими основними напрямками діяльності, які враховують психологічні особливості даної вікової категорії:

1. Інформування. Надання ВПО похилого віку інформації про керівництво та структуру приймаючої громади, види матеріальної та соціальної допомоги яку особа може отримати у громаді, основні джерела актуальної інформації загальнодержавного і локального рівнів.

Варто враховувати, що дана категорія має обмежені можливості використання мережі Інтернету та смартфонів, то ж варто використовувати роздруковані проспекти, брошури та усне інформування.

2. Інтеграція. Організація і проведення заходів спрямованих на інтеграцію внутрішньо переміщених осіб похилого віку до громади, шляхом створення об'єднань, груп взаємодопомоги, залучення місцевих жителів до діяльності цих об'єднань.

3. Соціальна самореалізація. Сприяння переходу внутрішньо переміщеної особи з позиції об'єкта соціальної допомоги на позицію суб'єкта, залучення до волонтерської діяльності (допомога військовим, зокрема виготовлення свічок, пошиття форми та білизни, приготування соколиків на заходах у громаді), допомога в організації клубів взаємодопомоги, вже з позиції волонтера і помічника.

Отже, не варто сприймати людей похилого віку тільки як суб'єктів соціальної допомоги, фахівці соціальної сфери мають можливість залучати їх до просоціальної діяльності і використовувати їх соціально-педагогічний потенціал. Представники старших поколінь мають змогу ділитися своїм досвідом і допомагати, тим самим допомагаючи собі не занурюватись у розпач, відчувати себе потрібними суспільству та оточуючим.

#### Список використаних джерел

1. Кульчицький Т. Правове регулювання соціального захисту внутрішньо переміщених осіб в Україні: дис. ... докт. філософії: 081 Право. Львів, 2022. 224 с.
2. Путінцев А. В., Пашенко Ю. Є. Адаптація внутрішньо переміщених осіб в регіонах України: сутність, поняття, підходи. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018. № 9. С. 110–121.

Андрій КРАВЧЕНКО

### ТЛУМАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ» У ВІТЧИЗНЯНОМУ Й ЗАРУБІЖНОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ

Конкурентоспроможність закладу вищої освіти є критично важливою в умовах сучасного ринку освітніх послуг, де студенти та роботодавці все більше орієнтуються на якість знань, практичний досвід і можливості професійного розвитку, що надає заклад.